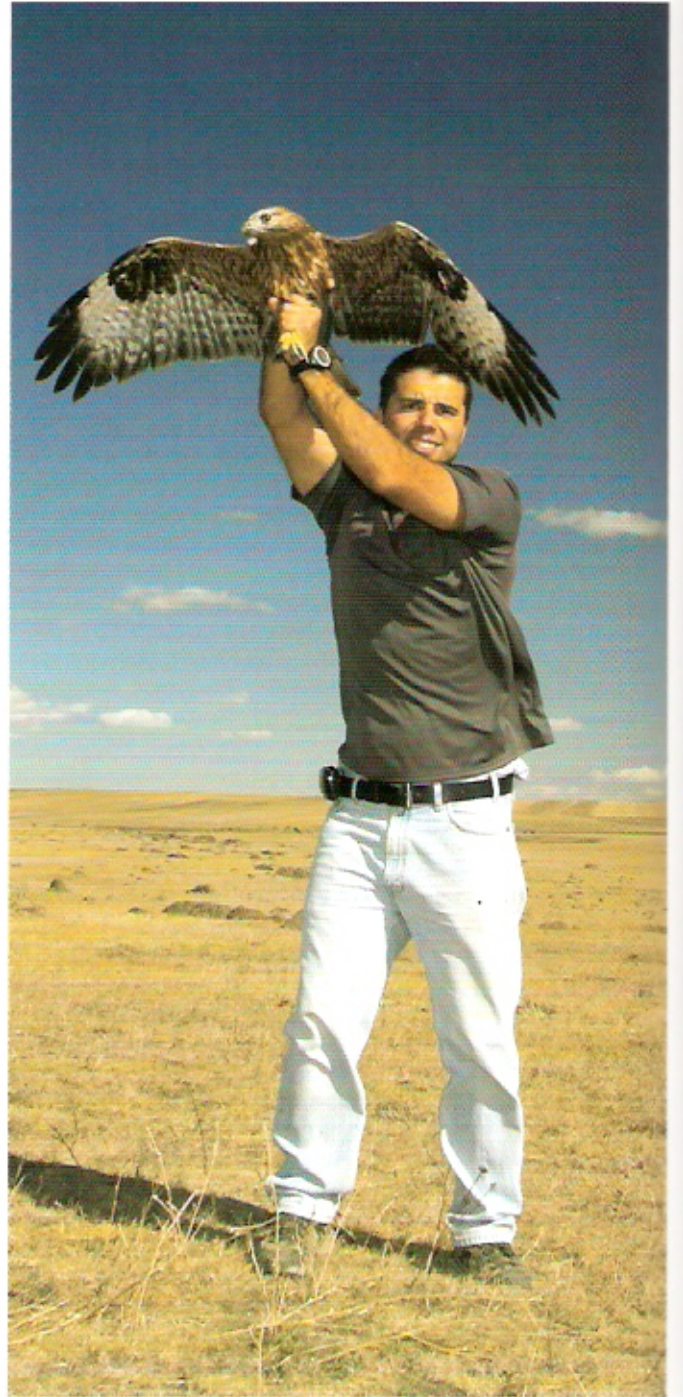

Kuyucuk Gölü'nün kuşları...

Dr. Çağan Şekercioğlu Türkiye'nin kuş zenginliği üzerine hayati önemi olan projelere imza atan bir biyolog. Kendisine bu sene, Kars -Kuyucuk Gölü'nün Korunması Projesi'yle Britanya'nın en önemli çevre ödülü olan Whitley Altın Çevre Ödülü verildi. Şekercioğlu bu ödülü alan hem en genç insan, hem de ilk Türk.

Nihan Çakıroğlu

Türkiye'nin Avrupa'da hem en çok kuş türünün ürettiği, hem de bu kuşların en çok tehlikede olduğu ülke olduğunu biliyor muydunuz? Peki dünyanın en önemli iki kuş göç yolunun Boğaziçi ve Artvin Borçka üzerinden geçip, Antakya'dan Afrika'ya indiğini? Sizi oluyor mu bilmiyorum ama, National Geographic gibi kanallarda vahşi yaşam üzerine çekilen birçok yabancı belgeseli izlerken sanki benim ülkemde vahşi yaşama ait hiçbir şey yokmuş gibi bir hisse kapılıyorum. O nedenle belgeseller çekilmiyor, o nedenle televizyonlarda doğaya ait çok az şey gösteriliyor gibi geliyor. Yani benim ülkemizin doğasında kayda değer bir canlı nüfusu yok sanki. Halbuki okul yaşamımız boyunca bize sürekli üç tarafı denizlerle çevrili, dört mevsimin yaşadığı harika konumu olan bir ülkeyiz diye öğretiler. O zaman o belgesellerdeki canlılar neden benim yurtdında yaşamıyor? Ya da göç ederken yollarını mı değiştiriyorlar? Yoksa ezelden beri vardılar da biz mi hiç fark edemedik onları? Fark ettirilmedik mi? Belki de bütün bunların sebebi, ülkemizin bu harika konumunun hep siyasi sonuçlarına bakmamız oldu, belki de yeşil ve mavi tarafını hiç göremedik. O nedenle haberlerde Bodrum civarında yaşayan Akdeniz fokları denilince fal taşı gibi açılıyor gözlerimiz. 7'den 70'e katılarda aynı soru "Bodrum'da fok mu?" İğdir'm akbabaları diyince "Pardon, akbabalar Afrika'da olmuyor muydu?" soruları... Neyse ki Türkiye için gerçekten önemli projelere imza atan ve "Bakın burada bunlar da var" diyen bilim adamlarımız var. İşte Dr. Çağan Şekercioğlu da o değerli isimlerden. Bize

Türkiye'deki kuşları işaret ediyor. Özellikle şehirde yaşayanlara, Türkiye'deki kuşların sadece serçe, karga, martı ve güvercinden oluştuğuna inananlara çok daha fazlasını sunuyor.

Dr. Çağan Şekercioğlu kim?

Dr. Çağan Şekercioğlu'nun pek çok unvanı var. Ornitolog (kuşbilimci), koruma bilimci, tropikal biyolog, ekolog, doğa fotoğrafçısı, yazar, öğretmen, eğitmen, çevre danışmanı... Bu unvanların ardında önemli bir eğitim geçmişi yatıyor. Şekercioğlu, Robert Kolej'den mezun olduktan sonra Harvard Üniversitesi'nde biyoloji ve antropoloji okumuş. Şeref dereceleri "summa cum laude ve magna cum laude" ile mezun olmuş. Daha sonra Stanford Üniversitesi'nde doktorasını yapmış, Hala da bu üniversiteye bağlı olarak çalışıyor.

Şekercioğlu neler üzerine çalışıyor?

Bu sorunun cevabını vermek oldukça zor. Daha doğrusu Sıra Dışı Kariyer sayfalarımıza nasıl sığdırabilirim düşüncesi, bunu zor kılan. Çünkü Şekercioğlu'nun elinde 9 sayfalık bir özgeçmişi var ve her sayfa çalışmalarıyla dolu. Açıkçası hangi birinden bahsetmem gerektiğini bilemiyorum. Her şeyden önce bütün yazılanları okuduğumuz zaman onun gerçekten müthiş bir çevreci olduğunu anlıyorsunuz. Bu işi gerçek bir tutkuyla yaptığını. İşte İngiltere'nin en önemli çevre ödülü olan Whitley Altın Çevre Ödülü ve William Brake Vakfı Whitley Ödülü'nü almaya da bütün bu çalışmalarının bir sonucu. Kars-Kuyucuk Gölü'nün korunması, araştırılması, bitki örtüsünün ekolojik restorasyonu ve doğa turizminin geliştirilmesi (www.kuyucuk.org) alanında yaptığı çalışmayla bu iki ödülü almaya hak kazandı. Whitley Altın Çevre Ödülü çevre ödülleri Nobel'i olarak gösteriliyor ve Şekercioğlu bu ödülü alan en genç insan ve ilk Türk olması açısından da ilklere imza atıyor. Ödül olarak aldığı parayı ise tamamıyla projenin masraflarını karşılamaya ayırarak. Çünkü projesi ödeneklerle ancak yürüyor. İşe bu projeyi anlatmakla başlayabiliriz...

Kars-Kuyucuk Gölü'nün Korunması Projesi nedir? Kuyucuk Gölü nerede?

Kuyucuk Köyü, Kars-Akyaka-Başgedikler-Arpaçay şosesi üzerinde 1 kilometre boyunca yolun kenarında uzayan bir köy. Engobelik değil, düz bir arazi üzerinde kurulu. Köyün kuzeydoğusunda küçük bir birikinti gölü var. İşte bu göl köyün de ismini alan Kuyucuk Gölü. Kars'ın en önemli sulak alanı olan Kuyucuk Gölü, Uluslararası Önemli Doğa Alanı (Key Biodiversity Area), Önemli Kuş Alanı (Important Bird Area) ve Yaban Hayatı Geliştirme Sahası statüsüne sahip. 219 hektarlık bir alanı kaplayan göl, denizden 1627 metre yükseklikte ve kaynak suyuyla besleniyor. Gölde yer yer küçük Phragmites saz öbekleri olsa da, bunlar artık inekler tarafından yenmiş durumda ve göl kıyısı bitki örtüsü fakir. Göl kıyısı ve çevresinde koyun ve inek otlatılıyor. Etrafında tahıl ve yem bitkileri yetiştiriliyor ve hayvancılık yapılıyor. Çevredeki tarlalardan, göle nitrat, fosfat ve diğer kimyasal maddeleri taşıyan suların sızma durumu var. Göl en büyük doğa turizm potansiyeline sahip olan zengin kuş toplulukları, özellikle de bayrak tür niteliğini taşıyan angıt (Tadorna ferruginea) ördekleri açısından çok önemli. Kuyucuk Gölü kuşlar açısından Kars ilindeki en önemli alan ve Türkiye'nin nesli tehlike altında kuş türü olan dikkuyruk (Oxyura leucocephala) ördeğinin ve Sibiryaz kazının (Branta ruficollis) yanı sıra en az 164 türden on binlerce kuşu barındırıyor.

Çağan Şekercioğlu'nun Kuyucuk'la tanışması ve proje

Çağan Şekercioğlu'nun Kuyucuk Gölü'ne ilk gidişi 2003 yılına rastlar. Göl, Doğu Anadolu'nun kuş göç rotasının tam üstündedir ve pek çok kuş göç ederken su için buraya uğrayıp dinlenir. Göl, su kuşlarının ise yaşam alanı. Şekercioğlu da on binlerce kuşun bulun-

“Geçmiş araştırmalar, Kuyucuk Gölü'nde sadece 55 kuş türü yaşadığını söylüyordu. Şekercioğlu ve ekibi ise yaptıkları araştırmalar sonucunda bu sayıyı 3 katına çıkarttı ve gölde 164 farklı tür tespit etti. Şekercioğlu araştırmaları sonucunda bu rakamın 200'lere çıkacağını söylüyor.”

duğu bu alanda çalışmaya karar verir ve 2004 yılında projesini başlatır. Geçmiş araştırmalara göre gölde 55 kuş türü yaşamaktadır. Şekercioğlu ve ekibi ise yaptıkları araştırmalar sonucunda farklı tür sayısını 3 katına çıkarır ve gölde en az 164 farklı tür tespit eder. Şekercioğlu araştırmaları sonucunda bu rakamın daha da yükselceğini ve 200'lere çıkacağını söylüyor. Onun ve kurduğu Kuzey Doğa Derneği ekibinin çalışmalarıyla Kars-Kuyucuk Gölü Koruma Projesi, Stanford ve Kafkas Üniversitesi'nin birlikte çalıştığı Kars-İğdir Doğal Zenginlik Projesi'nin en önemli ayaklarından biri haline geldi. (www.karsigidir.org)

Proje kapsamında neler yapıyorlar?

Çağan Şekercioğlu ve ekibi özellikle kuş halkalama yapıyor, Kuş halkalama, kuşlara zarar vermeyen çok ince ağlarla kuşları yakalayıp, her birinde özgün bir numara olan ve kimlik niteliği taşıyan, hafif, paslanmaz, alüminyum halkaları kuşların bacağına takarak kuş göçlerini ve kuş sayılarındaki değişiklikleri takip etmeye deniyor. Üzerinde kuşun halkalandığı ülkenin adı ve ülke halkalama merkezinin adresini taşıyan bu halkalar, halkalı bir kuş tekrar yakalanırsa veya ölüsü bulunursa, kuşun nereden geldiğini gösteriyor. Yani İğdir'de yakalanan bir kuşun aslında Güney Afrika'dan geldiğini bu halkalardan anlıyoruz. Ekip aynı zamanda tür tanımları yapıyor. Kuşların cinsiyet ve yaşlarını belirliyor. Kanat ve kuyruk ölçümleri yapıp, ağırlık ve yaş oranlarını belirliyor. Kuşların tüy değişme durumlarına bakıyor. Yön bulma deneyleri ve ziyaretçi eğitimleri de diğer çalışmalar arasında. Ayrıca projede çok sayıda gönüllü de var. Şekercioğlu bu konuda "Projemizde kariyer sahibi insanlar gönüllü olarak çalışıyor. Dünya çapında da trendler böyle. Ofiste çalışıp, sonra aracı kuruma 2000 dolar verip 2 haftalık tatillerini arazide benim gibi biyologların yanında gönüllü çalışarak geçiren milyonlarca insan var. Ama biz gönüllülerden para almıyoruz." diyor.

“ Projemizde kariyer sahibi insanlar gönüllü olarak çalışıyor. Dünya çapında da trendler böyle. Aracı kuruma 2000 dolar verip 2 haftalık tatillerini arazide benim gibi biyologların yanında gönüllü çalışarak geçiren milyonlarca insan var.”

Kuş gözlemciliği turizmi

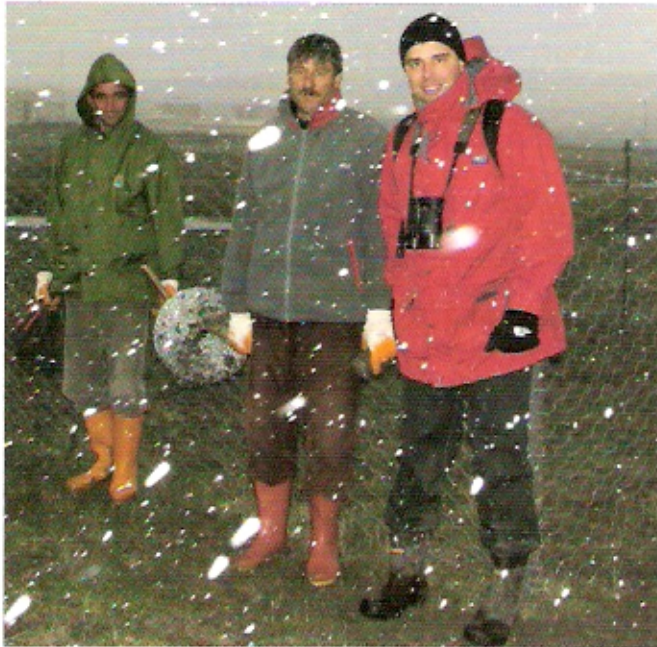
Projenin diğer önemli amacı, Kars, Iğdır, Artvin, Ardahan ve Ağrı illerinde kuş gözlemciliğini geliştirmek. Kuş gözlemciliği, dürbün ve kuş tanımlama rehberi yardımıyla bir bölgenin kuşlarını gözleme, tanımlama ve araştırmayı kapsıyor. Dünyanın en yaygın hobilerinden biri olan kuş gözlemciliği ile uğraşanların sayısı -ABD’de 46 milyon kişi olsa da- Türkiye’de 10-15 yıl öncesine kadar 20 kişiyi geçmiyordu. Son yıllarda bu sayı 500’ü geçtiyse de, ABD ve Avrupa’daki milyonlarca kuş gözlemcisiyle karşılaştırıldığında hala çok küçük bir rakam. İşte kuş gözlemciliğini geliştirmek için, 2004’ten bu yana süren çalışmaların sonucunda, Kafkas Üniversitesi öğrencileriyle beraber Kafkas Üniversitesi Kuş Gözlem Topluluğu (KÜKGT) kuruldu.

Kuşlar hakkında yazılar yazıyor

Şekercioğlu aynı zamanda bir yazar. Araştırmalarının sonuçlarını yazıya döküyor. Ülkemizde ve yurt dışında vahşi yaşam ve coğrafya ile ilgili pek çok dergide, bilimsel yayında ve kitapta yazıları çıkıyor. Kuşlarla ilgili kitapları da var. Kuş gözlemciliğinin insanı ve kuşlar üzerindeki etkilerinden, kuş türlerinin yok olmasının sebep ve sonuçlarına, insanların geçmişte, şimdi ve gelecekte kuş türlerinin yok olmasındaki rolünden, kuşların göçlerine kadar pek çok konuda yazısı bulunuyor.

Kuş türleri onun fotoğraflarıyla tanınıyor

Çağan Şekercioğlu ayrıca bir doğa fotoğrafçısı. Gözlemlediği pek çok kuşu fotoğraflıyor da. Onun sayesinde pek çok insan yeni

Dr. Çağan Şekercioğlu Vali ve Belediye Başkanı'na kuş halkalamayı anlatıyor

Dr. Çağan Şekercioğlu Kuyucuk'ta doğa turizmini anlatıyor

türleri yakından görme şansını yakalıyor. Uluslararası fotoğraf yarışmalarında da dereceleri var. Aynı zamanda pek çok dergide ve kitapta onun çektiği fotoğraflar yer alıyor.

Yerel halkın en önemli eğitmenlerinden

Şekercioğlu bir yandan projesine devam ederken bir yandan da Kuyucuk halkını bilinçlendirmek için onlara eğitimler düzenliyor. Amacı onları hem sahip oldukları bu zenginlik konusunda bilinçlendirmek hem de kuş türlerinin yok olmasına karşı birlikte mücadele etmeye çağırarak. Kuyucuk halkı onu çok seviyor. Hem Kuyucuk'u bütün dünyaya tanıttığı, hem de Kuyucuk'u korumak için uğraştığı için.

Yeni projeler

Çağan Şekercioğlu Kuyucuk Projesi'nin yanı sıra nydu yoluyla bölgenin kuşlarını, Sarıkamış ormanlarındaki ayıları ve kurtları, Iğdır'ın dünya çapında önemli akbabalarını daha detaylı araştırmayı hedefliyor. Aras Nehri Önemli Doğa Alanı'nın koruma statüsüne kavuşması için uğraşiyor. Geliştirmekte olduğu çevre eğitimi, yerel halkla beraber doğa koruma, bilimsel araştırma, ekolojik restorasyon ve ekoturizm modelini başka yerlerde de gerçekleştirmek istiyor.

Bu yazıyı hazırlamak beni çok mutlu etti, çünkü Türkiye’de yaşayan canlıların, özellikle kuşların okuduğumun ve bildiğimin çok ötesinde olduğunu ve birinin gerçekten onlarla ilgilendiğini hissettirdi. Şimdi biliyorum aslında buradalar ve inanır birçok ülkedekinden çok daha farklı ve fazlalar... Artık belgeselleri de var. Dr. Çağan Şekercioğlu'nun Whitley ödülü alması sayesinde, BBC'nin, helki de dünyanın en ünlü belgesel yapımcısı ve sunucusu Sir David Attenborough, ilk kez bir Türkiye belgeselini, metnini

Şekercioğlu'nun yazdığı Kuyucuk belgeselini seslendirdi.

Ziyaret edebileceğiniz siteler: www.sekercioğlu.org,

www.kuyucuk.org, www.karsigdir.org, www.kuzeydogu.org. Ayrıca facebook'ta "Kars Arpaçay Kuyucuk Köyü" grubuna üye olabilirsiniz.